

Vjerodostojnost medijskog izvještavanja o utakmicama između HNK Hajduka i GNK Dinama - analiza sadržaja dnevnih tiskovina

Šundov, Miljenko

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:475229>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Sveučilišni diplomski studij sociologije (dvopredmetni)

Miljenko Šundov

**Vjerodostojnost medijskog izvještavanja o
utakmicama između HNK Hajduka i GNK Dinama
– analiza sadržaja dnevnih tiskovina**

Diplomski rad

Zadar, 2017.

Sveučilište u Zadru
Odjel za sociologiju
Sveučilišni diplomski studij sociologije (dvopredmetni)

Vjerodostojnost medijskog izvještavanja o utakmicama
između HNK Hajduka i GNK Dinama – analiza sadržaja
dnevnik tiskovina

Diplomski rad

Student/ica:
Miljenko Šundov

Mentor/ica:
dr. sc. Krešimir Krolo

Zadar, 2017.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Miljenko Šundov**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Vjerodostojnost medijskog izvještavanja o utakmicama između HNK Hajduka i GNK Dinama – analiza sadržaja dnevnih tiskovina** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 18. rujna 2017.

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Ciljevi i svrha	8
3. Teorijska koncepcija rada.....	9
3.1. Pregled razvitka novina u Republici Hrvatskoj i struktura njihovog vlasništva	9
3.2. Vjerodostojnost u sferi novinskog izvještavanja	10
3.3. Novinsko izvještavanje na primjeru gatekeeping teorije.....	12
3.4. Sport, mediji, politika, nasilje i njihova isprepletenost	13
4. Istraživačka pitanja i hipoteze	16
5. Metodologija	19
6. Rezultati	22
6.1. Deskriptivni pokazatelji kod analize članaka	22
6.2. Deskriptivni pokazatelji kod analize naslovnica	26
6.3. Testiranje hipoteza.....	27
7. Rasprava	32
8. Zaključak.....	37
9. Prilozi	39
a) Kodna knjiga za analizu članaka	39
b) Kodna knjiga za analizu naslova na naslovnici.....	45
10. Literatura	48

Vjerodostojnost medijskog izvještavanja o utakmicama između Hajduka i Dinama – analiza sadržaja dnevnih tiskovina

Sažetak

Postojanje pristranog, senzacionalističkog ili zavaravajućeg izvještavanja u novinama je sve češća pojava. Nogometne utakmice plodonosno su tlo za takvo nešto. One ujedno mogu biti i okidač i katalizator nekih društvenih promjena. Upravo iz tog razloga nametnula se tema ovog rada kojim se nastojalo utvrditi na koji to način mediji izvještavaju o utakmicama na primjeru dvoboja između dvaju najvećih hrvatskih nogometnih klubova HNK Hajduka i GNK Dinama. Kvantitativnom analizom sadržaja analizirano je 1027 novinskih članaka te 339 naslova na naslovnica kroz pet najtiražnijih dnevnih novina u Hrvatskoj: Jutarnji list, Sportske novosti, Slobodna Dalmacija, Večernji list i 24 sata. Putem originalno kreiranog indeksa vjerodostojnosti došlo se do podataka koji su pokazali kako je vjerodostojnost od početka devedesetih u konstantnom padu, kako je mid-format novina vjerodostojniji od tabloida, Večernji list je najvjerodostojniji po pitanju izvještavanja o ovoj temi, a novine Hanza Medije su vjerodostojnije od onih u vlasništvu Styria Medije.

Ključne riječi: sport, novine, mediji, vjerodostojnost, politika

The credibility of media coverage of games between HNK Hajduk and GNK Dinamo – content analysis of daily newspapers

Abstract

The existence of biased, sensationalist or misleading reporting in newspapers is becoming more and more frequent. Football games are events where something like this is common. They can also trigger and accelerate some social changes. That is the reason why the topic of this master thesis imposed itself as a good way to establish the ways in which the media reports on football games, in this case on the example of Croatian biggest club football derby – HNK Hajduk - GNK Dinamo. 1027 newspapers articles and 339 headlines from front pages of the five most sold newspapers in Croatia, Jutarnji list, Sportske novosti, Slobodna Dalmacija, Večernji list and 24 sata have been analysed via quantitative analysis. Through an originally created index of credibility, it has been established that the credibility is in constant decline. As the mid-format of newspapers is more credible than tabloids, Večernji list is most credible in reporting on this topic, while the newspapers that are owned by Hanza Media are more credible than those owned by Styria Media.

Key words: sport, newspapers, media, credibility, politics

1. Uvod

O društvenoj ulozi masovnih medija napisano je toliko radova da je o tome bespredmetno govoriti. U suvremenom svijetu život bez masovnih medija je nezamisliv. Njima smo okruženi i njihov smo dio, htjeli mi to ili ne. Malović (2007: 7) kaže kako suvremena demokratska društva ne mogu postojati bez medija jer su oni „neophodan korektiv društvenih devijacija“. Međutim, što kada oni to nisu? Postoje li mehanizmi koji korigiraju medije i njihov način izvještavanja? Novine kao jedan od masovnih medija mogu također izvještavati na način koji nije primjeren profesionalnim standardima. Malović (2005) navodi pet takvih standarda kojih se novinari moraju držati prilikom izvještavanja kako bi zadržali vjerodostojnost. Vjerodostojnost se eksponira kao jedan od najbitnijih faktora prema kojem možemo zaključivati kakav je način izvještavanja novina. U ovom radu pokušat će se pronaći najučestalije kriterije po kojima se neka novinska objava vrednuje kao vjerodostojna kako bi se iznašao jedan zajednički i sveobuhvatni kriterij.

Tema ovog rada usredotočena je na istraživanje vjerodostojnosti medija koji su izvještavali o utakmicama HNK Hajduka i GNK Dinama. Jedna takva, iz više kutova specifična i po svojoj prirodi jako osjetljiva tema može se pokazati kao jako dobar indikator određenih društvenih pojava i promjena. Upravo zato javila se motivacija za njenim temeljitijim istraživanjem. Sport, a posebice nogomet u hrvatskom društvu izaziva velik interes. S obzirom da je riječ o dva najveća nogometna kluba u Hrvatskoj za pretpostaviti je da će njihovim dvobojima biti posvećena velika medijska pažnja. Imajući to na umu analiza sadržaja najtiražnijih dnevnih tiskovina u Hrvatskoj nametnula se kao najprikladnija metoda kojom je bilo moguće doći do konkretnih rezultata.

Kako bi se tema još bolje kontekstualizirala, u prvom dijelu rada bit će riječi o različitim društveno-povijesnim i političkim sferama unutar kojih su određena događanja možebitno dala svoj pečat na način izvještavanja pojedinih novina, a što onda može dati iznimno korisne i interpretativno bogate nalaze. Street (2003: 106) kaže kako „utjecaj države na politiku masovnih medija nije ništa u usporedbi s utjecajem nove vrste medijskih mogula.“ Na tom tragu, u radu će se predstaviti povijesni pregled razvitka novina u Republici Hrvatskoj te njihove strukture vlasništva. Kako bi se kvalitetno moglo procijeniti vjerodostojnost izvještavanja, predstaviti će se teorijsko uporište ranije spomenutog konstrukta vjerodostojnosti

koji je u sklopu ovog istraživanja odigrao veliku ulogu. Nakon toga, bit će riječi o gatekeeping teoriji i njenim postavkama te implikacijama u kontekstu ovog rada. Teorijski dio ovog rada završit će prikazivanjem isprepletenosti sporta, medija, politike i nasilja što su već ranije također pokušali neki autori (Lalić, Biti, 2008; Vrcan, 2003).

Nakon metodološkog dijela rada u kojem će biti predstavljeni ključni elementi koji su odredili tijek, smjer i način istraživanja predstaviti će se rezultati analize sadržaja koja je obuhvatila pet najtiražnijih novina u Hrvatskoj (Večernji list, Jutarnji list, Slobodna Dalmacija, Sportske novosti i 24 sata), na ukupno 1027 analiziranih novinskih članaka te 339 naslovnica u razdoblju od osnutka Prve hrvatske nogometne lige do početka ovog istraživanja u prosincu 2015. godine.

Ovim se radom, konkretno, htjelo vidjeti kakva je vjerodostojnost izvještavanja novina u Hrvatskoj o jednoj temi koja je jako kompleksna, široka i za kojom u javnosti vlada popriličan interes. Zato će se u raspravi ovog rada pokušati kontekstualizirati dobivene rezultate unutar društveno-povijesno-političkog plana.

2. Ciljevi i svrha

Problem ovog istraživanja je medijsko izvještavanje dnevnih tiskovina prije, tijekom i neposredno nakon odigravanja utakmica između Hajduka i Dinama, a koje za rezultat, možebitno ima stvaranje dojma napetosti i velikih tenzija, iako oni možda uopće nisu prisutni pa je u skladu s tim određen i cilj istraživanja.

Cilj ovog istraživanja je utvrditi elemente medijskog izvještavanja kojima se možebitno utječe na vjerodostojnost; zatim, ispitati njihovu učestalost pojavljivanja te dobivena saznanja smjestiti u širi društveno-politički kontekst i pokušati pronaći njihove implikacije u istom. Kao bitni oslonci u ovom istraživanju biti će pokazatelji poput indeksa vjerodostojnosti uparenog s varijablama vremenskog perioda, novinskog formata te vlasništva.

Svrha ovog istraživanja je dobivanje jasnijeg uvida u način izvještavanja dnevnih tiskovina u Hrvatskoj o utakmicama između HNK Hajduka i GNK Dinama kako bi se u budućnosti uz dodatno proširivanje metodologije i uzorka dobio jedan sustavan i cjelovit prikaz uloge medija u možebitnom doprinosu pri stvaranju određenih tenzija između navijača jednog i drugog kluba.

3. Teorijska koncepcija rada

3.1. Pregled razvitka novina u Republici Hrvatskoj i struktura njihovog vlasništva

Novine kakve danas poznajemo potječu iz pamfleta i informacijskih letaka, koji su se tiskali i distribuirali u 18. stoljeću. Opismenjavanjem svjetskog stanovništva raste i njihov utjecaj pa su tako tijekom 19. stoljeća dobile velik broj čitatelja. Velik utjecaj novine su imale i na razvitak masovnih medija jer su dostavljale mnogo različitih vrsta informacija u ograničenom formatu, jednostavnom za reprodukciju (Giddens, 2007). Dva su uvriježena formata novina – onaj veći, kojeg karakterizira „ozbiljnost“ i „kvaliteta“ a naziva se *broadsheet* (ili cijeli format), te *tabloid* (mali) uz kojeg se vežu senzacionalizam, „žutilo“ i mnoštvo malih „nekvalitetnih“ članaka. Negdje između, nastao je i *Berliner* (mid-format) format koji je prema svojim dimenzijama manji od cijelog, a veći od malog novinskog formata. Njegove glavne karakteristike su da nudi ozbiljnost kakva se traži kod broadsheet formata, ali s druge strane također zadržava i neke značajke tabloida. U sklopu ovog istraživanja u kojem su istraživane najtiražnije dnevne tiskovine u Hrvatskoj, prevladava mid-format (Večernji list, Jutarnji list, Slobodna Dalmacija i Sportske Novosti) uz dodatak 24 sata kao novina tabloidnog karaktera.

Ako se zadržimo na razdoblju od osnutka Republike Hrvatske pa do danas, vrlo je važno pri praćenju načina izvještavanja pojedinih novina, posebnu pažnju posvetiti vlasničkoj strukturi novina koja se kod Večernjeg lista i Slobodne Dalmacije tijekom godina mijenjala. Street (2003) kaže kako o strukturi vlasništva novinske kuće uvelike ovisi koje će teme dominirati i o čemu će se izvještavati u novinama. O važnosti vlasništva u kontekstu načina izvještavanja novina govori i Malović (2007: 53) kad kaže kako vlasnici gledaju profit i u tom smjeru žele kreirati sadržaj, ali navodi i da novinari tu onda moraju biti „psi čuvari demokracije“ i djelovati na način koji je njihova struka propisala kao standard. Večernji list je tijekom 1990.-ih godina doživio mnoga previranja; prvotno je 1990. godine izdvojen iz kuće *Vjesnik*, zatim je 1998. godine privatiziran od strane većinskih vlasnika te ga je preuzeo *Caritas Fund ltd.* (kompanija osnovana samo za tu potrebu) da bi u konačnici 2000. godine završio u rukama austrijske medijske kuće *Styria Media Group AG* u čijem je vlasništvu i danas. Ne toliko drastična, ali uvelike slična previranja u vlasničkoj strukturi događala su se i u Slobodnoj

Dalmaciji. Ona je prvotno dana u ruke Miroslavu Kutli¹ za čijeg je razdoblja upravljanja tvrtka poslovala s ogromnim poslovnim gubitcima. Nakon njega vlasništvo preuzima država i tu počinje agonija oko njene privatizacije (URL 1.) koja se razrješava u kolovozu 2005. godine kada kupovinom 70% dionica Slobodne Dalmacije većinskim vlasnikom postaje *EuropaPress Holding* (EPH) u vlasništvu Ninoslava Pavića². EPH naknadno, 1998. godine pokreće *Jutarnji list*, a već 1999. kupuje i *Sportske novosti* koje su od 1992. godine kad su privatizirane pa do tog trenutka bile u vlasništvu Vice Međugorca. EPH tako praktički stječe svojevrsan monopol na hrvatskom tržištu koji traje do pokretanja *24 sata* od strane Styria Media Group AG koje u rekordnom roku od godine dana postaju najtiražnije novine na prostoru Republike Hrvatske. Tako nastaje dualni odnos između dviju velikih medijskih kuća koji je trajao sve do završetka predstečajne nagodbe kojom je *Hypo Grupa* postala većinskim vlasnikom EPH da bi potom svoj dio od 90% dionica 2014. godine prodala Marijanu Hanžekoviću³ koji 2016. mijenja naziv tvrtke u *Hanza Media*.

3.2. Vjerodostojnost u sferi novinskog izvještavanja

Uvriježeno je mišljenje kako povjerenje u medije slabi, a novine postaju sve pristranije i senzacionalistički orijentirane (ASNE⁴, 2004). S druge strane, Žilič Fišer (2011) u svom istraživanju dolazi do podataka koji govore kako novine poslije televizije imaju najveću razinu utjecaja na javno mnijenje. Upravo iz ovih razloga važno je da novine imaju jasno definirane profesionalne standarde izvještavanja kako bi se činjenice prenosile točno, istinito, pošteno, uravnoteženo i nepristrano (Malović, 2005). Ako uzmemo u obzir da „medijska publika vrednuje medije prema vjerodostojnosti i kvaliteti informacija“ (Žilič Fišer, 2011:193), a ranije navedeni standardi služe kao indikatori koji određenu novinu čine vjerodostojnom onda dolazi

¹ Kontroverzni hrvatski „poduzetnik“ koji se tijekom razdoblja osamostaljenja Republike Hrvatske i neslavne privatizacije istaknuo kao vlasnik 37% udjela Slobodne Dalmacije koje je 1993. godine kupio od Splitske banke te za čijeg je razdoblja vlasti iz te novinske kuće opljačkano 130 milijuna njemačkih maraka.

² Još jedan u nizu kontroverznih hrvatskih poduzetnika koji je u svijet masovnih medija ušao 1990. godine osnivanjem *Europaress Holdinga* (EPH) i izdavanjem političkog tjednika *Globus* te kroz narednih dvadesetak godina pokrenuo izdavanje novih novina kao što je *Jutarnji list* uz istovremeno preuzimanje nekih postojećih poput *Feral Tribunea* i *Sportskih novosti*.

³ Hrvatski odvjetnik i vlasnik Odvjetničkog društva Hanžeković & partneri, koji je široj javnosti poznat kao vlasnik tvrtke *Hanza Media*, ali i zbog svoje uloge u ovršnom zakonu kojim je stekao veliku količinu novca zastupajući velike vjerovnike; također poznat kao član Izvršnog odbora u GNK Dinamo.

⁴ *The American Society of Newspaper Editors*

do potrebe za pronalaskom nadređenog pojma koji ih objedinjuje, a pronalazimo ga u vjerodostojnosti. Iako se načelno slažu s ulogom vjerodostojnosti u procesu izvještavanja, indikatori za koje smatraju da ju čine razlikuju se od autora do autora. Primjerice, Žlof *et al.* (2014) navode sedam kriterija koji čine vjerodostojnost, a to su: istinitost, poštenje, točnost, uravnoteženost, nepristranost, pravodobnost i dva imenovana izvora. Sundar (1999) upotrebljava poštenje, objektivnost, pouzdanost, nepristranost i točnost kako bi pokazao je li izvještavanje vjerodostojno, a kod Gaziano (1986) vjerodostojnost čini dvanaest kategorija: poštivanje privatnosti, briga za zajednicu, javni interes, odvajanje činjenica od mišljenja, točnost, poštenje, cjelovitost, kompetencija, nepristranost, povjerenje, činjeničnost i stručna kompetencija. Vilović (2010: 75) dodaje postojanje objavljivanja ispravaka u novinama kako bi dodatno proširila shvaćanje vjerodostojnosti te u konačnici, na temelju svog istraživanja, zaključuje kako „urednici evidentno ne vjeruju u tezu da se redovitim objavljivanjem ispravaka podiže razina vjerodostojnosti novina“. Svoju odluku za uvrštavanjem te kategorije temelji dijelom i na činjenici da se „ozbiljne i vjerodostojne novine razlikuju od ostalih upravo prema priznavanju pogrešaka, jer obveza ispravljanja predstavlja *značajan ulog* u profesionalnom novinarstvu“ (Vilović 2010, prema Corn, 1999: 54). Nedvojbeno je dakle da postoji mnoštvo kriterija koji čine vjerodostojnost, ali, također, postoji i interes za njihovom standardizacijom.

Vrlo je važno da se mediji pri izvještavanju drže navedenih kriterija i prenose stvarnu sliku „stanja na terenu“, kako bi javnost bila kvalitetno, objektivno i istinito informirana; u suprotnom, postoji velika opasnost od stvaranja pseudo-događaja. Valić Nedeljković (2007) definira pseudo-događaje kao one događaje koji se tako uobličuju da bi bili medijski atraktivni, ali im prethodi subjektivna ocjena novinara važnosti za javnost i vrijednosti posvećivanja pažnje. Brimson (2006: 147) govori o razini moći koju masovni mediji posjeduju u društvu pa kaže kako masovni mediji imaju veliku „moć stvaranja mišljenja, percepcije, davanja publiciteta ili uništavanja pojedinaca.“ Također, osvrćući se na mogućnosti manipuliranja javnošću tvrdi da je:

„...moć koju imaju mediji golema, ali tamo gdje imate moć, neizbježno imate i nekog tko će je zlorabiti. Ljudi će pisati potpune izmišljotine i nastojati i ih proturiti kao istinu, dok će drugi izvrtati činjenice kako bi prikrili stvarnost. Još gore, neki će svjesno iskonstruirati priče i pokušati oblikovati mišljenje koje odgovara njihovim idealima i ciljevima.“ (Brimson: 147)

Navedeni citat jasno ilustrira moć koju masovni mediji posjeduju. Slično navode i Kunczik i Zipfel (1998) kada kažu je vjerojatnost od povećanja nasilja i događanja samoispunjujućih proročanstava puno veća kada je izvještavanje jednostrano. Imajući to na umu važno je pratiti i ostale elemente medijskog izvještavanja i način na koji su oni prezentirani javnosti. Vjerodostojnost je sadržana i u citatima, njihovom pojavljivanju unutar teksta te načinu na koji su oni prikazani. Citati novinarima imaju ulogu pojačavanja dojma vjerodostojnosti te sugeriranja čitatelju kako je ono što je napisano uistinu bitno i vjerodostojno. Važan je i broj citata, odnosno da izvještavanje nije jednostrano. Perinić *et al.* (2010) tvrde da je praksa hrvatskog novinskog izvještavanja pisanje jednostranih vijesti koje se onda kao takve svrstavaju među pristrane. Također, kada je u pitanju format Vodopija (2006: 132) govori o tome da manji format i tabloidizacija kao i sažimanje vijesti ne omogućuju postojanje nekadašnjeg koncepta novina već „novine nastoje, koristeći se inicijalnom informacijom Hine ili neke druge agencije, svojega novinara ili je uzeta s interneta, sve to pretvoriti u nekakav šlager“.

Konceptualizacija vjerodostojnosti i njene standardizacije zasigurno nije lagan posao, međutim, vidljivo je kako postoje jasni indikatori koji na nju ukazuju. Pitanje je samo koliko je pojedinoj medijskoj kući uistinu bitno hoće li se držati tih indikatora prilikom izvještavanja ili će pokleknuti pred općim trendom tabloidizacije koji je sveprisutan.

3.3. Novinsko izvještavanje na primjeru gatekeeping teorije

Idejni začetnik gatekeeping teorije je nominalno Kurt Lewin, njemački psiholog koji je živio i radio u SAD-u. Lewin (Roberts, 2005) je svoj teorijski model prikazao na primjeru hrane, njenog selekcijskog procesa te puteva kojima ona završava u pojedinom kućanstvu. Da bi to objasnio, tvrdi kako nemaju svi članovi kućanstva jednak utjecaj pri donošenju odluka o tome koja će se hrana kupiti i u konačnici dospjeti na stol, već je odluka o tome koja će se hrana kupovati tu prvenstveno u rukama žene. Model se sastoji od više dijelova pa tako hrana kreće putem određenih kanala (npr. trgovina ili vlastiti uzgoj) prilikom čega dolazi do različitih selekcijskih procesa gdje određena hrana može i ne mora biti odabrana. U tom slučaju vrata (izvorno *gate*) predstavljaju u svaki od kanala ili u neku od njegovih sekcija. Prelazak iz jednog

u drugi kanal određuje vratar (izvorno *gatekeeper*), a oko vrata djeluju pozitivne i negativne sile.

Analogno ovom primjeru, masovni mediji funkcioniraju na jednak način. Mediji „režu“ velik broj poruka u mali broj odabranih koje se onda tako prezentiraju publici. Tijekom tog procesa odabire se kakav će sadržaj i priroda tog malog broja odabranih poruka biti. Pet je ključnih čimbenika (URL 2.) koji čine gatekeeping teoriju masovnih medija, a oni su: 1. pojedinci – novinari kao pojedinci pišu vijesti, urednici ih na tom tragu i selektiraju te (ne)uvrštavaju u konačno izdanje novina da bismo ih u konačnici mi kao pojedinci „konzumirali“ na temelju naših pojedinačnih iskustava, perspektiva i uvjerenja; 2. prakse – postoje razni sadržaji u medijima koji su uvijek prezentirani na temelju određenog obrazaca – raspored se mora poštivati, informacije se moraju servirati, a na kraju postoji jako malo vremena koje pojedinci posvećuju konzumaciji tih informacija; 3. organizacije – određene novinske agencije mogu imati vlastite načine izvještavanja koji onda za rezultat mogu imati utjecaj na vijesti. Također, mogu imati i određena pravila i etiku kojih se novinari moraju pridržavati pa i članci napisani u takvom kontekstu mogu biti „obojani“ tim pravilima; 4. „*third-party* mediji“ – različiti oglašivači, utjecajne institucije ili pojedinci također mogu imati utjecaj na to koji će se sadržaj „odašiljati“ u javnost; 5. ideologije – informacije nastoje pratiti iste obrasce kao i prihvaćene društvene norme.

Uzevši u obzir navedene kriterije možemo zaključiti kako krajnji korisnici/konzumenti informacija imaju najmanje utjecaja na to što će im se servirati. Upravo zbog toga gatekeeping može postaviti standard za određenu vrijednost informacija određujući pritom koje su vijesti „prave“, a koje „lažne“ (URL 2.). Kada to shvatimo, jasno ćemo uvidjeti da vijesti koje do nas dopiru trebamo uzimati s dozom rezerve i kritičnosti, provjeravati njihove izvore te ih sagledavati u kontekstu iz kojeg su proizašle.

3.4. Sport, mediji, politika, nasilje i njihova isprepletenost

Da bi bilo lakše shvatiti i razumjeti prirodu ove tematike i određene pojmove važno je razjasniti ulogu sporta i njegovih popratnih sadržaja kojima zaokuplja ljudske živote. Perasović i Bartoluci (2007: 106) kažu kako je „sport je jedna od temeljnih društvenih institucija, neodvojiv od strukture društva i institucija obitelji, gospodarstva, medija, politike, obrazovanja,

religije i sl., kao i sastavni dio svakodnevnog života ljudi širom svijeta.“ Sport kao takav i njegove supsidijarne karakteristike postali su predmetom zanimanja i sociologa. Unutar sociologije razvila se specifična grana koja se bavi proučavanjem sporta i njegovog šireg društvenog konteksta. Budući da je sport refleksija društva u cjelini, problemi koji se javljaju u široj okolini utječu na sve njegove aspekte. Glavna zadaća sociologije sporta sastoji se u objašnjavanju obrazaca ponašanja, procesa i problema u svijetu sporta. „Da bi ispunili svoj cilj, sportski sociolozi moraju koristiti valjane i vjerodostojne kvantitativne i kvalitativne podatke kao relevantne pokazatelje socijalne zbilje (Perasović, Bartoluci, 2007: 110, prema McPherson *et al.*, 1989.).“ Do takvih podataka putem masovnih medija je uistinu jako teško doći. Zato je bitno da su instrumenti i metode kojima se dolazi do njih objektivni i valjani. Sport, međutim nije apstraktni entitet sam po sebi, već postoji u uzajamnom odnosu ponajviše sa sportašima, medijima te u konačnici publikom. Često puta smo svjedoci kako se sport i njegovi popratni događaji koriste kao paravan za neke političke obračune ili „ispušni ventil“ putem kojeg se skreće pozornost javnosti s puno bitnijih problema, a uloga medija pritom nije zanemariva. Takav potencijal, kojeg mediji posjeduju prepoznat je već u radovima socioloških klasika poput Marxa, tvrdi Splichal (Splichal 2014, prema Marx 1843) koji, primjerice, tisk smatra „trećim elementom“ putem kojeg je moguće uspostaviti odnos između političkih autoriteta i civilnog društva koji čine preostala dva elementa. Na Marxovu tezu puno godina kasnije nadovezuje se i Jürgen Habermas (1989) svojim razmatranjima o javnoj sferi te tvrdi da je s razvitkom i širenjem novina došlo do politizacije javne sfere.

Takav trend nije zaobišao ni sport, posebice nogomet, a tamo gdje je politika zakazala, ponajprije u pogledu osiguravanja provođenja zakona i zakonskih regulativa javio se kriminal. Kao i u svakoj društvenoj sferi i u sportu postoji kriminal, a da je tomu tako imali smo priliku vidjeti i iz ne tako davnih događanja unutar krovne nogometne organizacije FIFA-e vezanih uz korupcijsku aferu koja su rezultirala ostavkama i suspenzijama čelnih ljudi (URL 3.). S druge strane, imamo blizak primjer korupcijskog skandala u hrvatskom nogometu u kojem se pokazalo kako su sudci u HNL-u primali mito za takozvano „pošteno suđenje“ (URL 4.). Suđenje je završilo presudama tadašnjem čelniku nogometne sudačke organizacije Željku Širiću i predsjedniku sudačke komisije Hrvatskog nogometnog saveza Stjepanu Djedoviću kao ključnim osobama, a ta uhićenja su bila nastavak afere „Offside“ u kojoj su zbog namještanja utakmica uhićeni i osuđeni nogometaši iz redova NK Varteks Varaždin, NK Međimurje i NK Croatia Sesveta. Brojne su neregularnosti vezane uz hrvatski nogomet pa nije ni čudo što se često puta u novinama mogu pronaći nazivi tipa; „nogometna močvara“, „nogometna kaljuža“,

„nogometna mafija“ koji nastoje opisati u kakvom stanju se nogomet u Hrvatskoj nalazi. Međutim, određene novine u Hrvatskoj često ne prenose vijesti objektivno, a Bodin *et al.* (2007: 150) govore kako takvo „uklanjanje negativnih pojava (nasilje, varanje i manipulacija) koje sportu pridaju lošu sliku prerasta u oblik ispiranja mozga.“ Bez namjere za prejudiciranjem, recentno suđenje čelnim ljudima u upravi GNK Dinama Zdravku⁵ i Zoranu Mamiću⁶, Damiru Vrbanoviću⁷ te porezniku Milanu Pernaru koje još uvijek traje, a u čijim se optužnicama nalaze optužbe za izvlačenje preko 280 milijuna kuna (URL 5.), sugerira nam kako možebitno još uvijek postoje nerasvijetljeni slučajevi kriminala koji nisu sankcionirani.

Iz takvih slučajeva, koji ostaju nesankcionirani, javlja se potreba za iskazivanjem revolta kod navijača pa često dolazi i do eskalacije nasilja koje je rezultat sukoba s političkim sustavom na simboličkoj te represivnim aparatom države – policijom, na eksplicitnoj razini. Lalić (2010) kaže kako se putem nasilja posebno ocrtava u kojem je stadiju raspadanja hrvatski nogomet. Obradović (2007: 46) navodi kako „mediji zbog velike informacijske vrijednosti tih događaja, prate i sport i nasilje“, a o učincima prikaza nasilja na sportskim igralištima i gledalištima, također su objavljene mnoge znanstvene studije.

⁵ Dugogodišnji dužnosnik GNK Dinama koji je prije ostavke obnašao funkciju izvršnog predsjednika kluba. Ostavku je podnio u veljači 2016. godine kada je protiv njega, njegovog brata Zorana, Damira Vrbanovića i Milana Pernara USKOK podignuo optužnicu. U proširenoj optužnici pored navedene četvorke optuženi su i Zdravkov sin Marijo Mamić, Nikky Vuksan, Igor Kroto i Sandro Stipančić. Zdravku je sud zabranio rad u klubu do okončanja postupka, ali je on ipak odlučio ostati „vanjski savjetnik“ kluba.

⁶ Brat Zdravka Mamića, bivši igrač i trener GNK Dinama.

⁷ Nogometni dužnosnik, a u razdoblju 1996.-2012. direktor i izvršni direktor GNK Dinama. Trenutno je na funkciji izvršnog predsjednika HNS-a.

4. Istraživačka pitanja i hipoteze

Medijsko izvještavanje za jedan od ključnih faktora koji doprinose njegovoj kvaliteti ima – vjerodostojnost. „Rasprave o vjerodostojnosti medija traju još od pojave različitih medija masovnog komuniciranja“ (Žlof *et al.*, 2014: 184) stoga brojni autori naglašavaju važnost koncepta vjerodostojnosti za novine pa tako Vilović (2010, prema Mallette, 1986: 61) govori da vjerodostojnost „treba natjerati čitatelje da vjeruju novinama“. Prema Črpić i Mataušić (1998) u istraživanju *Povjerenje u medije* koje su proveli došli su do spoznaje kako ispitanici najmanje povjerenja imaju u tiskovine, a nešto bolje rezultate⁸ u istraživanju (URL 6.) ostvarili su novinari kao profesija kojoj se vjeruje. Kurtić (2008) pridaje toliki značaj vjerodostojnosti da radi distinkciju između vjerodostojnosti kao istinosne kvalitete medijskog sadržaja koja sada biva zamijenjena dojmom o vjerodostojnosti. Gavranović (2009: 127) navodi da su „temeljni kameni vjerodostojnosti: transparentnost, istinitost i autentičnost.“ Imajući u vidu važnost vjerodostojnosti kao takve za dobivanje jasnije slike o načinu izvještavanja novina sljedeći zadatak je bio odrediti varijable na kojima je njena (ne)postojanost najizraženija i koje onda mogu dati bolji uvid u način izvještavanja. Tragom toga, određene su tri varijable: 1) vremensko razdoblje odigravanja utakmica; 2) novinski format te 3) struktura vlasništva istraživanih novina.

1) Vremensko razdoblje uzima se kao bitan faktor analize s obzirom na to da je uzorak uzet u poprilično širokom vremenskom rasponu u kojem su se događale razne promjene kako na sportskom, tako i na širem društveno-političkom i ekonomskom planu, a koje onda za rezultat mogu imati odraz na vjerodostojnost izvještavanja novina. Analiza je obuhvatila jedan dan prije održavanja utakmice, dan održavanja te dan poslije, a kasnije je ukupan uzorak sveden i sistematiziran unutar tri vremenska razdoblja: period 1992.-1995., 1999.-2004., te 2007.-2014. od kojih svako ima svoju povijesnu vrijednost i kao takvo daje specifičan obol analizi.

2) Pregledom stručne literature o novinama kao masovnom mediju izvještavanja i njihovim karakteristikama ustanovljeno je kako postoji više tipova novinskih formata od kojih svaki sa sobom nosi i specifične karakteristike pri načinu izvještavanja. Početna, standardna

⁸ Istraživanje Fakulteta političkih znanosti i Media Metra iz studenoga 2009. o povjerenju u hrvatske medije.

podjela na *broadsheet* i *tabloid* formate, tijekom godina je proširena raznim tipovima novinskih formata među kojima se ustalio i (za hrvatske prilike, ali i za potrebe ovog rada bitan jer su tog formata Jutarnji list, Večernji list, Slobodna Dalmacija i Sportske novine) *Berliner* (ili *mid-format*) format. U tom kontekstu, varijablama su dodijeljene dvije kategorije: mid-format kojem pripadaju Jutarnji list, Večernji list, Slobodna Dalmacija i Sportske novosti te tabloidni format kojem pripada 24 sata.

3) Istraživanjem strukture vlasništva istraživanih novina vidljivo je kako je povijest novinarskih kuća u Hrvatskoj obilježena previranjima i preuzimanjima unutar vlasničke strukture što je iznimno bitno za ovaj rad s obzirom na to da postoji mogućnost pristranog načina izvještavanja prilikom određenog vremenskog razdoblja upravljanja pojedine vlasničke garniture. Zato je varijabla vlasništva podijeljena na dvije kategorije, s jedne strane Hanza Media kojoj pripadaju Jutarnji list, Slobodna Dalmacija i Sportske novosti te s druge strane Styria Media Group AG kojoj pripadaju Večernji list i 24 sata.

Shodno tome, shvaćajući važnost vjerodostojnosti u kontekstu medijskog izvještavanja iz navedenog su, za potrebe ovog istraživanja, proizašla sljedeća istraživačka pitanja:

Postoji li povezanost između vjerodostojnosti izvještavanja i grupiranih vremenskih perioda?

Postoji li razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na format novine?

Postoji li razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na istraživanu novinu?

Postoji li razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na strukturu vlasništva istraživanih tiskovina?

S obzirom na navedena istraživačka pitanja nametnule su se sljedeće hipoteze:

H1 Postoji pozitivna povezanost između vjerodostojnosti izvještavanja i vremenskih perioda odigravanja utakmica.

H2 Postoji statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na format novine.

H3 Postoji statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na istraživanu novinu.

H4 Postoji statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na strukturu vlasništva istraživanih novina.

5. Metodologija

Služeći se kvantitativnom metodom analize sadržaja analizirano je pet najtiražnijih dnevnih tiskovina u Hrvatskoj, a to su: Večernji list, Jutarnji list, 24 sata, Slobodna Dalmacija te Sportske novosti kao novine koje mogu dati izniman doprinos istraživanju s obzirom da su sportskog karaktera. Metoda je opisana kao način kojim se nastoji proizvesti objektivan, kvantitativan i opravdan opis sadržaja (Elezović, 2011). Odnosno, praćenjem sadržaja pokušavaju se proizvesti odgovarajuće veze i odnosi između pojava u podacima. Istraživanje je obuhvatilo naslovnice i članke odabranih tiskovina koji se tiču utakmica, a vremenski interval je zahvatio odigranih 98 utakmica između dvaju klubova u razdoblju od osamostaljenja Republike Hrvatske, kada je Hrvatska nogometna liga počela s radom pa do 5. prosinca 2015. kada je odigrana posljednja utakmica do početka ovog istraživanja. U prigodni uzorak ukupno je ušlo 20 dana odigravanja utakmica između dvaju klubova i dan prije kao i dan poslije utakmice. Utakmice koje su analizirane odabrane su slučajnim odabirom. Ukupan broj analiziranih dana je u konačnici iznosio 60. Jedinicu analize predstavljao je jedan novinski članak i pripadajući mu grafički elementi. Ukupno je analizirano 1027 novinskih članaka. Kod analize naslovnice jedinicu analize predstavljao je jedan novinski naslov i pripadajući mu grafički elementi, a pod time podrazumijevamo samostalnu sadržajnu cjelinu, odnosno grafičku površinu koja obuhvaća naslov, nadnaslov, podnaslov te fotografiju/e. Ukupan broj analiziranih naslova je 339.

Analitičkom matricom koja je podijeljena u više klasifikacijskih kategorija, nastojalo se odrediti što preciznije kriterije za analizu sadržaja novinskih naslovnica i članaka. Određene kategorije unutar kodne matrice koje bile su od velike važnosti za doprinos istraživanju problema ovog rada, a neke od njih su: novine u kojima se piše, vremenski period izlaska, vlasnička struktura novina unutar kojih su članci pisani, broj izvora, vrsta izvora, ali isto tako bilo je bitno utvrditi i to je u člancima moguće jasno razlikovati informacije od stavova, kakav je odnos naslova i teksta, je li moguće jasno razlikovati informacije od stava, kakav je tip naslova i koje su njegove osnovne karakteristike te na koji način su članci potpisani. Statistička obrada podataka prikupljenih ovim istraživanjem odrađena je računalnim programom STATISTICA 12, dok su grafički prikazi priređeni unutar softverskog paketa MS Office 2013.

Kako je vjerodostojnost ključan konstrukt ovog rada za dobivanje jasnog dojma o načinu izvještavanja tiskovina, valjalo ju je operacionalizirati što nije bio nimalo lak zadatak. Pregledom istraživanja koja su se bavila medijskim izvještavanjem i njegovom vjerodostojnošću ustanovljeno je kako postoje određeni indikatori koji ukazuju na to je li medijsko izvještavanje u tiskovinama (ne)vjerodostojno. Prema Perinić *et al.* (2010), ustanovljene su tri varijable i pripadajući im indikatori (tablica 1.) koji su ukazivali na (ne)postojanje (ne)vjerodostojnosti:

Tablica 1. Indeks vjerodostojnosti

	Varijabla	Indikator
Vjerodostojnost	broj izvora	• dva i više izvora • jedan ili nijedan izvor
	pozivanje na izvor	• pozivanje na službene izvore • pozivanje na neslužbene izvore • nije navedeno
	transparentnost autorstva	• transparentno autorstvo (ime i prezime autora, inicijal imena i prezime autora, naziv izvještajnih agencija kao izvora) • netransparentno autorstvo (inicijali imena i prezimena autora, „N.N.“, bez potpisa)

Za potrebe ovog rada korišten je indeks vjerodostojnosti konstruiran velikim dijelom prema navedenoj tablici (Tablica 1). Uzevši u obzir specifičnost teme tablica je djelomično modificirana i nadopunjena kako bi se dobio potpuniji indeks vjerodostojnosti uz pomoć kojeg je onda bilo lakše rukovati dobivenim podacima u pogledu njihove analize. Unatoč izostanku dovoljne količine podataka za stvaranje indeksa, ipak se uspjelo iznaći rješenje kojim su dodani još neki od indikatora. Početne vrijednosti na indikatorima kod varijabli *razlikovanje informacija od stava; odnos naslova i teksta* te *osnovne karakteristike naslova* rekodirane su kako bi se dobio isti smjer sukladan preostalim dvjema varijablama (*potpis; tip naslova*) skupa s kojima su činile indeks te kako bi se dobile vrijednosti koje konzistentno idu od najmanje prema najvećoj (Tablica 2.). Tako dobivene rekodirane vrijednosti potom su zbrajane u jedan

aditivni indeks na temelju kojeg je onda bilo moguće vjerodostojnost testirati prema navedenim hipotezama.

Tablica 2. Rekodirane vrijednosti

Varijabla	Indikator	Početna vrijednost	Rekodirana vrijednost
<i>razlikovanje informacija od stava</i>	u tekstu se jasno razlikuju informacije od stava	1	3
	u tekstu se ne razlikuju informacije od stava	2	1
	u tekstu se razlikuju informacije od stava; stav nije izražen	3	2
	teško je odrediti	4	1
<i>odnos naslova i teksta</i>	naslov je u izravnoj vezi s predmetom izvještavanja	1	2
	naslov nije u vezi s predmetom izvještavanja	2	1
<i>osnovne karakteristike naslova</i>	sažeto iskazuje činjenice prezentirane u tekstu	1	3
	sugerira zauzimanje određenog stava prema predmetu izvještavanja	2	2
	iskazuje emocionalni odnos/vrijednosno komentira predmet izvještavanja	3	1

Dobivene rekodirane vrijednosti na tri navedene varijable u konačnici su zbrajane i na temelju njih je stvoren jedan aditivni indeks iz kojeg je proizlazilo da je najmanja moguća vrijednost bila pet i označavala je najmanju, a najveća vrijednost četrnaest najveću vjerodostojnost.

6. Rezultati

6.1. Deskriptivni pokazatelji kod analize članaka

Prije analize dobivenih rezultata prikazani su deskriptivni pokazatelji kako bi se stekao uvid u osnovne karakteristike uzorka.

Tablica 3. Broj članaka u novinama

Novina	F
<i>Sportske novosti</i>	300
<i>Slobodna Dalmacija</i>	235
<i>Večernji list</i>	215
<i>Jutarnji list</i> ⁹	149
<i>24 sata</i> ¹⁰	128
<i>Ukupno</i>	1027

Tablica 3. prikazuje broj članaka u novinama, a iz nje je vidljivo kako je broj članaka vezanih uz odigravanje utakmica Hajduka i Dinama očekivano najveći kod Sportskih novosti. Potom slijede Slobodna Dalmacija i Večernji list kao novine regionalno obilježene novine.

Tablica 4. Broj članaka prema razdobljima

Razdoblje	f	(%)
<i>1992.-1995.</i>	243	23,66
<i>1999.-2004.</i>	445	43,33
<i>2007.-2014.</i>	339	33,01

⁹ Broj članaka bi možda bio i veći da Jutarnji list nije pokrenut tek 1998. godine.

¹⁰ Jednako kao i Jutarnji list i 24 sata su pokrenuta relativno kasno za kontekst ovog rada; tek 2005. godine.

Broj članak prema razdobljima u kojima su odigravane utakmice prikazan je u Tablici 4. Najveći broj članaka (445) napisan je u razdoblju 1999.-2004. godine, a najmanji (243) u razdoblju 1992.-1995. godine.

Tablica 5. Vjerodostojnost članaka

Vjerodostojnost	f	%
<i>vjerodostojan</i>	785	76,44
<i>nevjerodostojan</i>	242	23,56

Iz rezultata u Tablici 5. koji prikazuju vjerodostojnost članaka, a koja se mjerila putem indeksa originalno kreiranog za ovo istraživanje, vidljivo je kako je čak 76,44% članaka pokazalo vjerodostojno napisanima, a samo njih 242 je bilo nevjerodostojno napisano.

Tablica 6. Tema članaka

Tema članaka	f	%
<i>pravosuđe, policija, kriminal</i>	5	0,49
<i>sport</i>	938	91,33
<i>sukobi, nasilje, nesreće</i>	84	8,18

Ako se pogledaju teme koje prevladavaju u člancima (Tablica 6.), gotovo u potpunosti je zastupljen sport (91,33%), a tek malim dijelom teme poput sukoba, nasilja i nesreća (8,18%). Teme koje su se ticale pravosuđa, policije ili kriminala gotovo da i nisu bile spominjane (0,49%).

Tablica 7. Broj fotografija u člancima

Broj fotografija	f	%
<i>Nema</i>	235	22,88
<i>Jedna</i>	563	54,82
<i>Dvije</i>	204	19,86
<i>Tri</i>	25	2,43

Praćenjem broja fotografija (Tablica 7.) koje su bile pridružene člancima vidljivo je kako članke uglavnom prati jedna fotografija (54,82%), a kategorije koje označavaju da fotografije nema (22,88%) ili da su dvije pridružene članku su praktički izjednačene (19,86%).

Sljedeće tri navedene tablice treba pažljivo promotriti jer su pokazatelji unutar njih činili indikatore na temelju kojih je konstruiran indeks vjerodostojnosti koji je korišten u istraživanju kod Perinić *et al.* (2010), a na temelju kojeg je kasnije konstruiran modificirani indeks korišten za temeljniju analizu podataka dobivenih ovim istraživanjem putem statističkih testova.

Tablica 8. Broj izvora u člancima

Broj izvora	f	%
<i>Jedan</i>	634	61,73
<i>Dva</i>	384	37,39
<i>više od dva</i>	9	0,88

Broj izvora u člancima ukazuje na to da je najčešće riječ o jednom (61,73%) ili dva izvora (37,39%). Pojavljivanje više od dvaju izvora bilo je jako rijetko i zabilježeno je tek u devet slučajeva.

Tablica 9. Vrsta izvora u člancima

Vrsta izvora	f	%
<i>službeni izvor</i>	266	25,90
<i>neslužbeni</i>	669	65,14
<i>izvor nije naveden</i>	92	8,96

Kad je riječ o vrstama izvora, iz Tablice 9. vidljivo je kako su to najčešće neslužbeni izvori (669), zatim službeni (266), a izvora koji nisu navedeni zabilježen je najmanji broj (92).

Tablica 10. Vrsta potpisa članka

Vrsta potpisa	f	%
<i>potpisano punim imenom i prezimenom</i>	408	39,73
<i>potpisano inicijalom imena i prezimenom</i>	381	37,10
<i>potpisano inicijalima</i>	238	23,17

Kao što je prikazano u Tablici 10., potpisi su uglavnom bilježeni punim imenom i prezimenom autora (39,73%), zatim inicijalom imena i prezimenom, a najmanje puta samo inicijalima (23,17%).

Faktorska analiza indikatora za indeks vjerodostojnosti korištena je kako bi se utvrdila povezanost konstrukta *vjerodostojnosti* s varijablama od kojih je sačinjen. Za zaustavljanje ekstrakcije faktora korišten je Kaiser-Guttmanov kriterij. Uz Kaiser-Guttmanov kriterij kod konstrukta *vjerodostojnosti* ekstrahiran je jedan faktor iz čega je vidljivo da je skala jednodimenzionalna. Vrijednost faktora je 2,56 a njime je objašnjeno 51,23% ukupne varijance.

Tablica 11. Faktorska analiza indikatora za indeks vjerodostojnosti

Vjerodostojnost	
<i>tip naslova</i>	0,801
<i>odnos naslov-tekst</i>	0,739
<i>razlikovanje inf. od stava</i>	0,736
<i>osnovne karakt. naslova</i>	0,709
<i>Potpis</i>	0,586
Cronbach alpha = 0,72	

Tablica 8. prikazuje faktorska zasićenja za sve varijable od kojih se sačinjen indeks vjerodostojnosti. Sve varijable osim varijable *potpis* imaju saturaciju preko 0,7 iz čega možemo zaključiti kako postoji visoka pouzdanost između pojedinačnih varijabli i ekstrahiranih faktora. Varijabla *tip naslova* pokazuje najveću razinu saturacije od 0,8 pa se može reći kako ona najbolje predstavlja faktor vjerodostojnosti. Uz navedene mjere zasićenja naveden je i Cronbachov alpha koeficijent unutarnje konzistencije skale koji pokazuje kako je skala s rezultatom 0,72 pouzdana.

6.2. Deskriptivni pokazatelji kod analize naslovnica

Tablica 12. Broj naslova članaka o temi na naslovnicaama prema razdobljima

Razdoblje	f	%
<i>1992.-1995.</i>	68	20,01
<i>1999.-2004.</i>	156	46,02
<i>2007.-2014.</i>	115	33,92

Tablica 12. prikazuje kako je najveći broj naslova o temi napisan tijekom razdoblja od 1999. do 2004. godine

Tablica 13. Broj naslova članaka o temi na naslovnicaama prema vlasništvu novina

Novina	f	%
<i>Sportske novosti</i>	128	37,76
<i>Slobodna Dalmacija</i>	49	14,45
<i>Večernji list</i>	50	14,75
<i>Jutarnji list</i>	62	18,29
<i>24 sata</i>	50	14,75

Iz Tablice 13. vidljivo je kako Sportske novosti imaju daleko više naslova od ostalih istraživanih novina (128) dok je kod ostalih broj naslova podjednak.

6.3. Testiranje hipoteza

H1 Postoji pozitivna povezanost između vjerodostojnosti izvještavanja i vremenskih perioda odigravanja utakmica.

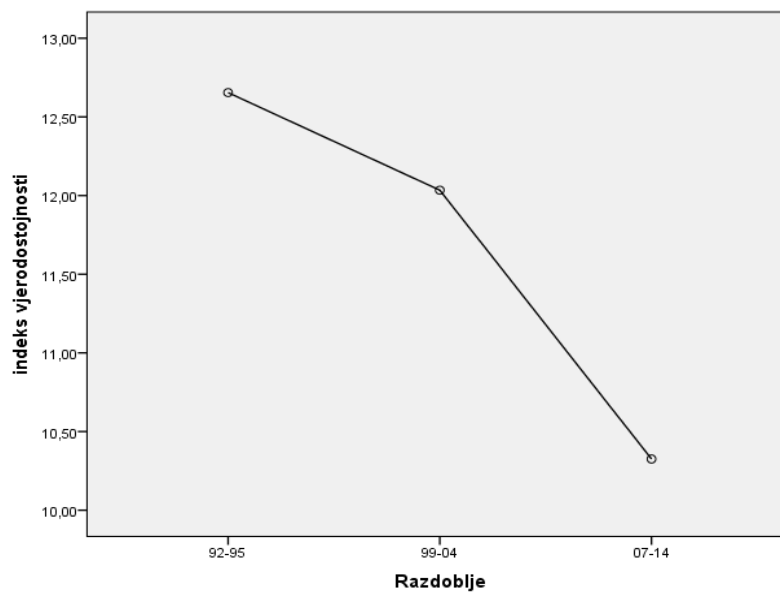
Tablica 11. Prikaz Anove za ispitivanje povezanosti između vjerodostojnosti izvještavanja i vremenskih razdoblja odigravanja utakmica

	Razdoblje	M	SD		Post-hoc test (Scheffe)
	1992. - 1995.	12,65	0,13		1-2; 1-3
<i>Indeks vjerodostojnosti</i>	1997. - 2004.	12,03	0,10	F=102,99 P<0,000	2-1; 2-3
	2007. - 2014.	10,33	0,11		3-1; 3-2

Za potrebe verifikacije prve hipoteze korištena je ANOVA kako bi se utvrdilo postoji li povezanost između vjerodostojnosti izvještavanja i vremenskih perioda odigravanja utakmica.

Podatci navedeni u tablici ($F=102,99$; $p<0,005$) pokazuju kako postoji povezanost između vjerodostojnosti izvještavanja i vremenski razdoblja u kojima su se odigravale utakmice. Leveneov test za homogenost varijanci između grupa pokazao je kako su one homogene, nakon čega je napravljen post-hoc test kako bi se utvrdile stvarne razlike između podgrupa. Scheffeovim post-hoc testom utvrđena je povezanost između svih razdoblja s obzirom na vjerodostojnost izvještavanja.

Slika 1. Dijagram za prikaz variranja aritmetičkih sredina između razdoblja

H2 Postoji statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na format novine.

Tablica 12. T-test za prikaz vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na format novine

Format novine	M	t	df	p
<i>mid-format</i>	12,30	41,16	1018	0,0000
<i>tabloid</i>	6,84			0,0000

Za analizu druge hipoteze proveden je T-test kojim se nastojalo utvrditi postoji li statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na format novine. S obzirom na navedene pokazatelje ($t=41,16$; $p<0,05$), utvrđeno je kako postoji statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na format novine, a pritom se pokazalo kako mid-format ($M=12,30$) ima veću razinu vjerodostojnosti od tabloida.

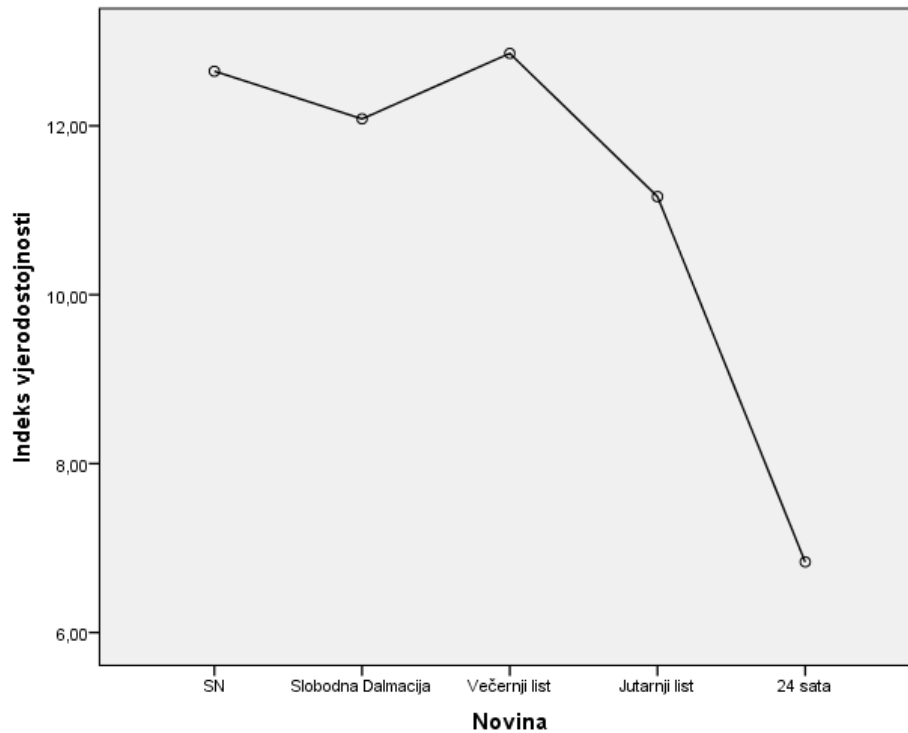
H3 Postoji statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na istraživanu novinu.

Tablica 13. Prikaz Anove za ispitivanje razlike u vjerodostojnosti izvještavanja prema novinama

	Novina	M	SD	Post-hoc test (Scheffe)
<i>Indeks vjerodostojnosti</i>	24 sata	6,84	0,11	1-2; 1-3; 1-4; 1-5
	Jutarnji list	11,16	0,12	2-1; 2-2; 2-4; 2-5
	Slobodna Dalmacija	12,08	0,09	3-1; 3-2; 3-4; 3-5
	Sportske novosti	12,65	0,07	4-1; 4-2; 4-3
	Večernji list	12,86	0,09	5-1; 5-2; 5-3

Za treću hipotezu provedena je ANOVA (Tablica 13). Test je pokazao kako postoji statistički značajna razlika ($F=102,99$; $p<0,05$) u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na analizirane novine. Leveneovim testom utvrđeno je kako su varijance između grupa homogene, pa je s obzirom na to proveden Scheffeov post-hoc test za utvrđivanje razine stvarnih razlika između podgrupa kojim je ustanovljeno kako postoji statistički značajna razlika između svih novina u vjerodostojnosti izvještavanja osim između Sportskih novosti i Večernjeg lista ($p>0,05$).

Slika 2. Dijagram za prikaz varijacije aritmetičkih sredina između novina

H4 Postoji statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na strukturu vlasništva istraživanih novina.

Tablica 14. T-test za prikaz vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na vlasništvo novine

Format novine	M	T	df	p
<i>Hanza media</i>	12,13	10,69	1018	0,0000
<i>Styria media Group AG</i>	10,58			0,0000

Kod četvrte hipoteze, jednako kao i kod druge, proveden je T-test kako bi se utvrdilo postoji li statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na strukturu vlasništva istraživanih novina. Navedeni pokazatelji ($t=10,69$; $p<0,05$) ukazuju na to kako statistički značajna razlika uistinu postoji, a kod novina koje su u vlasništvu Hanza media novinske kuće pokazala se veća razina vjerodostojnosti ($M=12,13$) nego kod novina koje su u vlasništvu Styria Media Group AG.

7. Rasprava

Ovim radom nastojalo se istražiti vjerodostojnost izvještavanja medija o utakmicama između HNK Hajduka i GNK Dinama putem kvantitativne analize sadržaja dnevnih tiskovina. Pretpostavljene su četiri hipoteze koje su redom za zadatak imale utvrditi povezanost između vjerodostojnosti i razdoblja u kojima je nastao analizirani sadržaj te postojanje možebitnih, statistički značajnih, razlika u vjerodostojnosti s obzirom na format istraživanih novina; istraživanu novinu te vlasničku strukturu kojoj pojedina novina pripada.

Analizom deskriptivnih pokazatelja članaka ustanovljeno je kako je najveći broj članaka o temi napisan u Sportskim novostima, također, najviše ih je napisano u razdoblju od 1997. do 2004. godine. Od ostalih deskriptivnih pokazatelja valja istaknuti kako je tema u većini slučajeva bila sport, prevladavala je jedna fotografija s jednim izvorom koji je uglavnom bio neslužbeni, a članci su bili potpisani punim imenom i prezimenom autora.

S druge strane, nema prevelikih odstupanja od ovakvih rezultata ni kod analize deskriptivnih pokazatelja naslova na naslovnici kojom je utvrđeno da je najviše naslova bilo u razdoblju od 1997. do 2004. godine također u Sportskim novostima.

Kada je riječ o dijelu koji se tiče inferencijalne statističke provjere podataka dobivenih ovim istraživanjem, glavni konstrukt kojim se provjeravao način izvještavanja bila je vjerodostojnost. Ona je operacionalizirana indeksom vjerodostojnosti koji je bio sastavljen od pet varijabli od kojih su neke preuzete iz postojećih istraživanja, ali su im također, zbog specifičnosti same teme, pridružene i neke varijable kako bi se dobila pouzdanija skala mjerenja što je na koncu i potvrđeno Chronbachovim alpha koeficijentom unutarnje konzistencije. Provedba faktorske analize na konstrukt vjerodostojnosti prema pet navedenih indikatora pokazala je jednodimenzionalnost skale.

Za testiranje hipoteza korišteni su T-test i ANOVA i to za prvu i treću hipotezu ANOVA, a za drugu i četvrtu T-test. Prvom hipotezom nastojalo se utvrditi postoji li pozitivna statistička povezanost između vjerodostojnosti izvještavanja u novinama i istraživanih razdoblja. Utvrđeno je kako postoji statistička povezanost između vjerodostojnosti izvještavanja i istraživanih razdoblja, međutim, ona nije pozitivna kako je to hipoteza predviđjela već je vidljivo kako je vjerodostojnost najveća u prvom istraživanom razdoblju, a najmanja u posljednjem stoga je hipoteza djelomično potvrđena. Takav trend može se povezati

s općom tabloidizacijom koja je s razvitkom i širenjem masovnih medija rasla. Esser (Esser 1999, prema Vilović 2003) tabloidizaciju definira kao društveni fenomen koji paralelno potiče i simbolizira promjene unutar određenog društva. Uzmemo li u obzir takvu definiciju, vrlo lako je moguće da je pad vjerodostojnosti na taj način postao sveprisutan i u hrvatskim medijima. S obzirom kako su istraživana vremenska razdoblja uključivala ratno, zatim rano post-ratno razdoblje i proces institucionalizacije te u konačnici razdoblje europskih integracija moguće je da su takve društvene promjene imale za rezultat promjene i na način izvještavanja medija. S druge strane, točno određena razdoblja zanimljiva su i u kontekstu hrvatskog nogometa.

Prvo razdoblje, obilježeno je snažnom umiješanošću politike u sve društvene pore, a koje nije bio lišen ni nogomet kad je primjerice, tadašnji predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman odlučio promijeniti ime HNK HAŠK Građanski¹¹ u Croatia (URL 7.) (iako se formalno održala skupština na kojoj se odlučivalo o tome hoće li se vratiti ime NK Dinamo¹² ili će se dodijeliti novo „Croatia“ i koja je samo potvrdila Tuđmanovu odluku) kako bi se povećala nacionalna identifikacija s klubom, međutim, kasnije se ispostavilo da se dogodio kontra-efekt koji je za rezultat imao navijački bunt Bad Blue Boysa¹³ koji su žestoko protestirali protiv takve odluke. Nerijetko zabilježeni slučajevi oduzimanja navijačkih obilježja s imenom Dinama od strane vlasti najbolje ilustriraju konfliktnu situaciju koja je nastala između suprotstavljenih strana.

Drugo razdoblje je također imalo politički *input* i to opet najeksplicitnije izražen kod GNK Dinama. Naime, Tuđman 1999. umire te na hrvatskoj društveno-političkoj sceni dolazi do smjene na vlasti kada HDZ zamjenjuje popularno nazvana „Trećesiječanjska vlast“ po danu kada su održani izbori 2000. godine, u dvostrukoj koaliciji šest stranaka predvođenih SDP-om i HSLŠ-om. Kako bi se naglasile promjene koje su stupile na hrvatsku političku scenu napuštanjem nacionalizma i autoritarnog tipa vladavine, novoizabrani predsjednik Stjepan Mesić kritički se osvrće na Tuđmanovo razdoblje i govori kako će mediji imati više slobode nego što je to bio slučaj za vrijeme vladanja njegova prethodnika. Iako su ti pomaci bili jako mali, mišljenje Europske komisije pokazalo je da se nakon konstantnih medijskih pritisaka, manipulacija i opstrukcija stanje poslije izbora 2000. godine znatno popravilo (Beširević, 2005). Paralelno, predsjednik Croatije i ujedno visoki dužnosnik HDZ-a, Zlatko Čanjug¹⁴, imenovan još 1996. godine u travnju 2000. godine izgubio je povjerenje Skupštine kluba, a prije

¹¹ Ime GNK Dinama u razdoblju 1991. – 1993. godine.

¹² Ime NK Dinama prvotno je bilo službeno u razdoblju od 1945. do 1991. godine.

¹³ Navijačka skupina GNK Dinama.

¹⁴ Hrvatski političar i bivši sportski dužnosnik; u razdoblju od 1996. do 2000. predsjednik NK Croatia.

nego se to dogodilo GNK Dinamu je vraćeno ime. Na njegovo mjesto dolazi Mirko Barišić te uz njega i Zdravko Mamić koji postaje član izvršnog odbora što će, kasnije će se pokazati, postati jedan od ključnih trenutaka vezanih uz hrvatskih nogomet.

2004. godine na scenu stupa Zakon o medijima koji „regulira temeljna načela rada uglavnom tiskanih medija, kao što su sloboda izražavanja, pravo javnosti na informiranost, zaštita privatnosti i vlasništvo nad medijima“ (Beširević, 2005). Takve promjene u zakonskim regulativama mogu indicirati i promjene u načinu izvještavanja u medijima koji više nisu bili toliko ograničeni.

I konačno, treće istraživano razdoblje u hrvatskom nogometu započinje 2007. godine i traje do 2014. odnosno do početka ovog istraživanja. To razdoblje, na političkom planu, najviše je obilježeno predpristupnim pregovorima za ulazak Hrvatske u EU koji su službeno počeli 2005. godine kada je potvrđena suradnja s Haaškim tribunalom. Također, nedugo nakon toga, u srpnju 2008. godine Hrvatska potpisuje protokol o pristupanju NATO savezu. S druge strane, one sportske, brojne nepravilnosti i proturječnosti nastavljaju se i u ovom razdoblju širenjem i učvršćivanjem moći partikularnih skupina ne samo u GNK Dinamu, već i unutar upravljačkih i nadzornih struktura Hrvatskog nogometnog saveza što je uvelike doprinijelo tome da hrvatski nogomet stekne negativne konotacije i pogrdne nazive.

GNK Dinamo je u razdoblju od 2006. godine pa sve do 2017. nanizao jedanaest naslova prvaka Hrvatske. Zbog takvog niza u javnosti se stvara sumnja i bojazan u regularnost natjecanja, dok istovremeno brojni medijski izvještaji i analize navode izravnu vezu između poziva u reprezentaciju¹⁵ pojedinih igrača i njihovih izlaznih transfera iz GNK Dinamo; također je narušeno i povjerenje u sudačku organizaciju te sustav njihovog delegiranja. Uz sve to, uz ligu se vežu brojne afere, zakonske i druge malverzacije te neregularnosti od kojih neke i dalje nisu riješene poput pitanja prvoligaškog statusa NK Lokomotive Zagreb koja je po svim pokazateljima praktički B-momčad GNK Dinama (URL 8.; URL 9.) (o čemu svjedoči broj posuđenih igrača između dvaju klubova) čime je regularnost natjecanja direktno narušena.

Na temelju ovakvog stanja u hrvatskom nogometu moguće je sugerirati kako postoji suodnos vremenskog razdoblja i društveno-političkog konteksta u kojem se nogomet nalazio, a

¹⁵ Igranje za reprezentaciju u nogometnom (i menadžerskom) svijetu smatra se jednim od najboljih načina putem kojeg se igrači mogu eksponirati na tržištu te tako biti vidljivi velikom broju svjetskih klubova. Također, cijena igrača u većini slučajeva raste ukoliko je broj nastupa za reprezentaciju veći.

koji za sobom povlači moguća objašnjenja poput implikacije (in)direktne veze između politike i medija.

Druga testirana hipoteza imala je zadatak utvrditi postoji li statistički značajna razlika između vjerodostojnosti izvještavanja i novinskog formata. Dobiveni rezultati pokazali su kako postoji statistički značajna razlika postoji te je hipoteza potvrđena. Inače, pri interpretaciji dobivenih podataka treba na umu imati i to da je u uzorku mid-format prevladavao s četiri istraživane novine, dok je tabloid u uzorku bio zastupljen samo preko 24 sata. Očekivano, pokazalo se kako je mid-format vjerodostojniji u izvještavanju od tabloida. Prema Leurdijk *et al.* (2012) tabloid je povezivan sa senzacionalizmom, dok je mid-format povezivan sa kvalitetnijim vijestima što također govori u prilog ovoj hipotezi.

Trećom hipotezom nastojalo se istražiti postoji li statistički značajna razlika u vjerodostojnosti izvještavanja s obzirom na istraživane novine. Za potrebu verifikacije hipoteze napravljena je ANOVA kojom su dobiveni podatci koji pokazuju da postoji statistički značajna razlika u vjerodostojnosti između istraživanih novina te je i ova hipoteza potvrđena. Analizom je utvrđeno kako je vjerodostojnost najveća kod Večernjeg lista i Sportskih novosti koji su mid-formata, a najmanja kod 24 sata koje su tabloidnog formata. Ovako dobivene rezultati mogu se (i moraju) interpretirati u odnosu na četvrtu hipotezu kojom se željelo ispitati postoji li razlika u razini vjerodostojnosti s obzirom na vlasničku strukturu unutar pojedinih novina. Za testiranje te hipoteze priređen je T-test. Podatci dobiveni njime pokazali su kako postoji statistički značajna razlika u razini vjerodostojnosti s obzirom na vlasničku strukturu i potvrđuju hipotezu. T-test sugerira kako je vjerodostojnost veća kod novina u vlasništvu Hanza Medije (Jutarnji list, Slobodna Dalmacija, Sportske novosti) od onih koje su u vlasništvu Styria Media Grupe (Večernji list, 24 sata). Važno je naglasiti da je ovakvom rezultatu uvelike doprinio tabloidni karakter 24 sata kod kojeg se pokazala mala razina vjerodostojnosti.

Rezultati pokazuju da vlasnička struktura, o kojoj je bilo riječi i u teorijskom dijelu ovog rada, nije potencirala tendencioznost kod izvještavanja iako su iz više razloga postojale naznake o tome da će izvještavanje novina u vlasništvu Hanze biti manje vjerodostojno od onih u vlasništvu Styria Media Grupe. Pogotovo takvoj pretpostavci u prilog ide činjenica da je vlasnik Hanza Medije član Upravnog odbora GNK Dinama, ranije spomenuti Marijan Hanžeković te da mnoštvo novinara iz te vlasničke kuće njeguje odnose sa strukturama unutar HNS-a i iz tog razloga je bilo za očekivati manju vjerodostojnost. Međutim, takav nalaz treba uzeti s dozom rezerve s obzirom na značajna ograničenja kojima je ovo istraživanje bilo obilježeno, a o kojima će detaljnije biti riječi u zaključku.

8. Zaključak

Vertovšek (2013: 297) kaže kako je „neizbježno analizirati i sadržaj (medijskih i društveno općenitih) manipulacija i proizvodnje iluzija o sebi, drugome i svijetu u kojem se živi“. Upravo iz jednog takvog, naizgled utopističkog razloga utjelovljenog u pokušaj dekonstrukcije „lebdećeg“ mita o doprinosu medija manipulaciji i tendencioznom izvještavanju o utakmicama javila se motivacija za pisanjem diplomskog rada na ovu temu.

Temeljem provedene analize sadržaja iz pet najtiražnijih dnevnih tiskovina u Hrvatskoj putem konstruiranog indeksa vjerodostojnosti koji je svoj oslonac pronašao djelomično i u prethodnim istraživanjima o vjerodostojnosti, ali je i dodatno proširen. Analiza prosjeka vjerodostojnosti za sve istraživane novine provedena je s prethodno utvrđenom kriterijskom dvotrećinskom vrijednošću¹⁶ čije je zadovoljavanje indiciralo vjerodostojnost medijske objave (11 i više bodova prema indeksu od mogućih 14; uz raspon mogućih vrijednosti: 5-14). Vjerodostojnost kao takva je operacionalizirana indeksom s dihotomnom varijablom koju bi u nekom budućem istraživanju valjalo proširiti dodatnim kategorijama kako bi se dobili „finiji“ rezultati i kako bi cjelokupna slika o vjerodostojnosti bila konzistentnija.

Istraživanjem se došlo do podataka koji su pokazali kako je tijekom razdoblja od početka devedesetih do danas vjerodostojnost novinskog izvještavanja u padu. Pritom se pokazalo kako je vjerodostojnost kod mid-formata veća od tabloida, te da je Večernji list najvjerodostojnija istraživana novina, a 24 sata najmanje vjerodostojna što je bilo i očekivano. Analiza vlasničke strukture dala je pomalo iznenađujuće rezultate pa se tako vjerodostojnost pokazala većom kod novina u vlasništvu Hanze Medije, nego kod onih u vlasništvu Styria Medije. Rezultati posebno intrigiraju kada se u obzir uzme isprepletenost funkcija u toj novinskoj kući i u hrvatskom nogometu te razina veza i poznanstava koja postoje među njima, a zbog kojih bi bilo realno za očekivati manju razinu vjerodostojnosti.

Iako je ovo prvo istraživanje ovoga tipa, što je već u samim počecima otežavalo oslanjanje na postojeću literaturu, ono može poslužiti više kao pilot istraživanje za neka buduća jer je sasvim očigledno da postoje nedostaci koje bi u nekom od budućih istraživanja trebalo otkloniti pa ih nije loše navesti.

¹⁶ Dvotrećinska vrijednost je određena prema istraživanju Žlof *et al.* (2014.) u kojem je medijska objava smatrana vjerodostojnom ukoliko je zadovoljila četiri od sedam kriterija vjerodostojnosti.

Kao prvo, konstrukcija indeksa iziskivala je iscrpno sistematiziranje kategorija kako iz postojeće literature na tu temu, tako i iz vlastite, subjektivne procjene kategorija koje bi ga mogle sačinjavati, a samim time postojala je opasnost da se izgubi preciznost u izradi jednog takvog instrumenta. Takva, specifična konstrukcija nije provedena ponajprije zbog vremenskih ograničenja unutar kojih je bilo gotovo nemoguće koncipirati vjerodostojnost kao samostalni konstrukt, zatim pristranost te na kraju senzacionalizam da bi se to sve na kraju moglo prilagoditi temi ovog rada. Drugo bitno ograničenje ovog istraživanja tiče se neprobabilističkog, prigodnog uzorka zbog kojeg nije bilo moguće izvesti generalizaciju za sve dnevne tiskovine u Hrvatskoj. Treće, kodiranje bi trebalo biti vršeno od strane dvaju ili više istraživača, a ne samo jednog, kako bi se dobila među-istraživačka pouzdanost. Četvrto, zbog kvantifikacije podataka u velikoj mjeri ostale su zapostavljene diskurzivne nijanse koje, kad je riječ o jednoj ovako specifičnoj i osjetljivoj temi, mogu imati značajan odjek na rezultate.

9. Prilozi

a) Kodna knjiga za analizu članaka

1. Datum novine

2. Redni broj članka

3. Novine:

1. Sportske novosti
2. Slobodna Dalmacija
3. Večernji list
4. Jutarnji list
5. 24 sata

4. Godina:

5. Rubrika:

1. vijesti
2. sport
3. crna kronika

6. Tema:

1. pravosuđe, sudstvo, policija i kriminal
2. sport
3. sukobi, nasilje i nesreće
4. mediji

7. Akteri:

1. predsjednik RH, premijer, ministri
2. sportaši
3. novinari
4. stručnjaci
5. vojska, policija
6. građani
7. predstavnici katoličke crkve
8. navijači/huligani

8. Info/stava:

1. u tekstu se jasno razlikuju informacije od stava
2. ne razlikuju se jasno informacije od stava
3. u tekstu se jasno razlikuju informacije, stav nije izražen
4. teško je odrediti

9. Okvir teksta:

1. pozitivan
2. neutralan
3. negativan
4. teško je odrediti

10. Br. izvora:

1. jedan
2. dva
3. više od dva

11. Vrsta izvora:

1. službeni izvor (uprava i samouprava, policija, pravosuđe, škole, sveučilišta, knjižnice, muzeji, vojska, crkva, državna poduzeća i ustanove, zdravstvo, političke stranke, sindikati i sudstvo)
2. neslužbeni izvor (nevladine udruge, zanimljive osobe, stručnjaci, privatna poduzeća i stručnjaci, kazališta, književnost, film, udruge, civilne inicijative...)
3. izvor nije naveden (daju se informacije bez pozivanja na izvor)
4. anonimni izvor (istaknuto da je izvor anoniman)

12. Selekcija izvora:

1. jednostranost
2. dvostranost
3. pluralnost
4. nemoguće je utvrditi

13. Na naslovnici:

1. da
2. ne

14. Tip članka:

1. kratka vijest (do 10 redaka)
2. vijest (iznad 10 redaka)
3. reportaža (1-2 stranice)
4. pismo čitatelja
5. komentar
6. intervju
7. analiza
8. crtica
9. fotovijest
10. ispravka (demantij)

15. Veličina članka:

1. do 1/8
2. od 1/8 do 1/4
3. od 1/4 do 1/2
4. 1/2
5. od 1/2 do 1 str
6. više od jedne stranice

16. Tip naslova:

1. senzacionalistički intoniran
2. pristrano naginje jednoj strani
3. naslov je nepristran
4. teško je odrediti

17. Odnos naslova i teksta:

1. naslov je u izravnoj vezi sa sadržajem teksta
2. naslov je u posrednoj vezi s predmetom (asocijacija, metafora)
3. naslov nije u vezi s predmetom izvještavanja

18. Osnovne karakteristike naslova:

1. sažeto iskazuje činjenice prezentirane u tekstu
2. sugerira zauzimanje određenog stava prema predmetu izvještavanja
3. iskazuje emocionalni odnos prema predmetu
4. vrijednosno komentira stanje predmet

19. Broj fotografija: upisati broj

20. Grafička oprema:

1. fotografija
2. ilustracija
3. crteži
4. grafika(tabele, grafovi, mape)
5. ostalo

21. Sadržaj grafičke opreme (dominantne oprema):

1. prikazana je osoba koja je akter članka
2. prikazana je osoba koja se ne spominje
3. prikazana je osoba koja se citira
4. prikazan je objekt koji se spominje
5. prikazan je objekt koji se ne spominje
6. prikazan je događaj koji se spominje
7. teško je odrediti
8. ne odnosi se vidljivo na sadržaj teksta

22. Prikaz osobe na slici:

1. pozitivno
2. negativno
3. u sarkastičnom kontekstu
4. neutralno
5. ne mogu odrediti

23. Veličina fotografije:

1. do $\frac{1}{8}$
2. od $\frac{1}{8}$ do $\frac{1}{4}$
3. od $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$
4. $\frac{1}{2}$
5. od $\frac{1}{2}$ do 1 str

24. Dominantna vrsta opreme:

1. naslov
2. naslov u kombinaciji s nadnaslovom, podnaslovom i/ili međunaslovom
3. okvir, pozadina i umetci članka
4. fotografija
5. naslov i fotografija

25. Autor članka:

1. autorski rad, novinar agencijska vijest
2. redigirana agencijska vijest (HINA, F.P.)
3. redakcijski tekst (bez potpisa ili redakcije)
4. ostalo

26. Potpis:

1. potpisano punim imenom i prezimenom
2. potpisano inicijalom imena i prezimenom
3. potpisno inicijalima

b) Kodna knjiga za analizu naslova na naslovnici

1. Datum novine:

2. Redni broj:

3. Novina:

1. Sportske novosti
2. Slobodna Dalmacija
3. Večernji list
4. Jutarnji list
5. 24sata

4. Godina:

5. Broj naslova o temi: upisati broj

6. Tema naslova:

1. pravosuđe, sudstvo, policija i kriminal
2. sport
3. sukobi, nasilje i nesreće
4. mediji

7. Akteri:

1. predsjednik RH, premijer, ministri
2. sportaši
3. novinari
4. stručnjaci
5. vojska, policija
6. građani
7. predstavnici katoličke crkve
8. navijači/huligani

8. Tip naslova:

1. senzacionalistički intoniran
2. pristrano naginje jednoj strani
3. naslov je nepristran
4. teško je odrediti

9. Grafička oprema naslova:

1. fotografija
2. ilustracija
3. ostalo
4. nema je

10. Veličina fotografije:

1. do $\frac{1}{8}$
2. od $\frac{1}{8}$ do $\frac{1}{4}$
3. od $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$
4. $\frac{1}{2}$
5. $\frac{1}{2}$ do 1 str.

11. Veličina naslova:

1. mali
2. srednji
3. veliki

12. Pozadina naslova:

1. nema je
2. obojana
3. crna

13. Analiza fotografije:

1. povezani su
2. nisu povezani
3. ne može se odrediti
4. nisu vidljivo povezani

10. Literatura

The American Society of Newspaper Editors (2004) *Newspaper Credibility Handbook*, Valley Drive: ASNE.

Beširević, N. (2005) Otvaranje pregovora između Hrvatske i EU: Usuglašavanje o medijskim slobodama, *Medijska istraživanja*, 11(2): 19-32.

Bodin, D., Robene L., Heas, S. (2007) *Sport i nasilje u Europi*, Zagreb: Knjiga trgovina d.o.o.

Brimson, D. (2006.) *Tajne nogometnog huliganizma*. Zagreb: Celeber.

Črpić, G., Mataušić, M. J. (1999) Povjerenje u medije, *Bogoslovska smotra*, 68(4): 673-683.

Elezović, A. (2011). „O čemu pišu novine? Analiza sadržaja novinskih naslovnica (siječanj-lipanj 2011.), *Medijska istraživanja*, (18): 61-88.

Gavranović, A. (2009) Vjerodostojnost – temelj medijskog djelovanja, *MediAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, 3(6):121-132.

Gaziano, C., McGrath, K. (1986). Measuring the Concept of Credibility. *Journalism Quarterly*, 63: 451-462.

Giddens, A. (2007). *Sociologija*, Zagreb: Nakladni zavod Globus.

Habermas, J. (1989) *The Structural Transformation of the Public Sphere*, Cambridge: MIT.

Kunczik, M., Zipfel, A. (1998) *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb, str. 172. i 173.

Kurtić, N. (2008) Vjerodostojnost medijskih objava, *MediAnali : međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, 2(3): 127-136.

Lalić, D., Biti, O. (2008) Četverokut sporta, nasilja, politike i društva: znanstveni uvid u Europi i u Hrvatskoj, *Politička misao*, 45(3-4): 247-272.

Lalić, D. (2010) Je li hrvatski nogomet mrtav i može li se oživjeti?, *Političke analize*, 1(4): 29-33.

Leurdijk, A., Slot, M., Nieuwenhuis, O. (2012) *Statistical, Ecosystems and Competitiveness Analysis of the Media and Content Industries: The Newspaper Publishing Industry*, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Malović, S. (2007) *Mediji i društvo*, Zagreb: ICEJ.

Obradović, Đ. (2007) „Nasilnici stvaraju medijski događaj“, *MEDIANALI - znanstveni časopis za medije, novinarstvo, masovno komuniciranje, odnose s javnostima i kulturu društva*, (1): 1.

Perasović, B., Bartoluci, S. (2007) Sociologija sporta u hrvatskom kontekstu, *Sociologija i prostor*, 45(1)(175): 105–119.

Perinić, J., Žlof, K., Hadžić, S. (2011) Vjerodostojnost tiskanih medija u slučaju „svinjska gripa“, *Medijske studije*, 2(3-4): 12-141.

Roberts, K. (2005) *Gatekeeping theory: An evolution*, San Antonio: Association for Education in Journalism and Mass Communication.

Splichal, S. (2014) Masovni mediji između javnosti i javne sfere, *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*, 20(1): 5-25.

Street, J. (2003) *Masovni mediji, politika i demokracija*, Zagreb: Politička misao.

Sundar, S. (1999). Exploring receivers' criteria for perception of print and online news. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 76(2): 373-386.

Valić Nedeljković, D. (2007) Pseudodogađaj ili dvosmisljena istina, *MediAnali : međunarodni znanstveni časopis za pitanja medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, 1(2): 67-86.

Vertovšek, N. (2013) Umjetnost medijske manipulacije – ljepota iluzije jest u umu promatrača, *In Medias Res*, 2(3): 296-308.

Vilović, G. (2003) Istraživačko novinarstvo, tabloidizacija i etika. *Društvena istraživanja*, 6(68): 957-974.

Vilović, G. (2010) Ispravak: pokazatelj vjerodostojnosti medija, *Medijske studije*, 1(1-2): 65-76.

Vodopija, Z. (2006) Novinske agencije i dnevne novine, *Medijska istraživanja*, 12(1): 131-135.

Vrcan, S. (2003) *Nogomet – politika – nasilje*, Zagreb: Jesenski i Turk.

Žilić Fišer, S. (2011) Transformacija tradicionalnih medijskih tržišta u lokalnom okruženju, *Informatologia*, 44(3): 193-199.

Žlof, K., Herljević, Z., Hadžić, S. (2014a) Predodžbe novinara o važnosti društvenih mreža u proizvodnji medijskih sadržaja, *Media, culture and public relations*, 5(1): 17-29.

Žlof, K., Maletić, F., Hadžić, S. (2014b) Vjerodostojnost medijskog izvještavanja o referendumu o braku (na primjeru Večernjeg lista, Jutarnjeg lista, Novog lista, Slobodne Dalmacije, Glasa koncila, Globusa, Hrvatskog slova, 7 dnevno, Glasa Podravine), *Podravina*, 13(26): 183-195.

Internetski izvori:

Stapić, S. (2005) „Ninoslav Pavić direktor, Mladne pleše glavni urednik“
<http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20050831/novosti02.asp> (15.8.2017.) - URL 1.

„Gatekeeping theory“
<http://gatekeepingtheory.weebly.com/> (13.7.2017.) – URL 2.

„Michel Platini i Sepp Blatter suspendirani na osam godina“
<http://sport.hrt.hr/313953/platini-i-blatter-suspendirani-na-osam-godina> (13.7.2017.) - URL 3.

I. Š., A. J., Hina (2014) „Željko Širić osuđen na četiri godine zatvora i osam godina zabrane rada u nogometu“

<https://gol.dnevnik.hr/clanak/hnl/afera-posteno-sudjenje-danas-presuda-siricu-i-sprajceru---328781.html> (13.7.2017.) – URL 4.

D. I. (2017) Mamiću u četvrtak počinje suđenje za izvlačenje novca iz Dinama

<https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/mamicu-u-cetvrtak-pocinje-sudjenje-za-izvlacenje-novca-iz-dinama---474611.html> (13.7.2017.) – URL 5.

T-portal, Hina (2009) „Hrvati vjeruju internetu, ali ne i TV-u“

<https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/hrvati-vjeruju-internetu-ali-ne-i-tv-u-20091105>
(13.7.2017.) – URL 6.

Jutarnji.hr (2007) U SAD-u godinu dana star događaj već u knjizi iz povijesti

<http://www.jutarnji.hr/arhiva/u-sad-u-godinu-dana-star-dogadaj-vec-u-knjizi-iz-povijesti/3765327/> - URL 7.

Tribina.hr (2015) Tribina.hr istraživanje: Lokomotiva je Dinamova B-momčad? DA

<https://www.tribina.hr/topics/slug/tribinahr-istrazivanje-lokomotiva-je-dinamova-b-mo/>
(14.9.2017.) – URL 8.

Tribina.hr (2015) Matematički dokaz: Odnos Dinamo - Lokomotiva čini prvenstvo neregularnim

<http://www.index.hr/sport/clanak/matematicki-dokaz-odnos-dinamo--lokomotiva-cini-prvenstvo-neregularnim/855072.aspx> (14.9.2017.) – URL 9.